

วิชากฎหมายอาญา

มาตรา 59-106 ครั้งที่ 4

นายปานรวิ ชีวितโสภณ

1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผล

- โครงสร้างข้อ 1.4
- ความผิดอาญาที่ต้องมีผลปรากฏต่างหากจากการกระทำ เช่น
 - ความผิดตาม มาตรา 288 ผลคือความตาย
 - ความผิดตาม มาตรา 297 ผลคืออันตรายสาหัส
 - ความผิดตาม มาตรา 290, 291 ผลคือความตาย
 - ความผิดตาม มาตรา 339 วรรคท้าย ชิงทรัพย์เป็นเหตุให้คนตาย ผลคือความตายของผู้อื่น
 - ความผิดตาม มาตรา 244 วรรคหนึ่ง ผลคือความตายจากการวางเพลิงเผาทรัพย์

ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผล

- กรณีที่มีผลของการกระทำเกิดขึ้น ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบในผลนั้นก็ต่อเมื่อ
 - 1. หลักข้อหนึ่ง ผลนั้นต้องเป็นผลโดยตรง ถ้าไม่ใช่ผลโดยตรง ผู้กระทำก็ไม่ต้องรับผิดชอบในผลนั้น ผลโดยตรงคือผลตามกฎหมายเงื่อนไข

ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผล

- 2. หลักข้อสอง ผลธรรมดา คือผลตามกฎหมายเหตุที่เหมาะสม
 - ถ้าผลนั้นทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น เช่น อันตรายสาหัส ตามมาตรา 297 เป็นผลที่ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นกว่าอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ตามมาตรา 295 ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบในผลนั้น ก็ต่อเมื่อผลนั้นเป็นผลโดยตรง ตามหลักข้อ 1 และเป็นผลธรรมดา ตามมาตรา 63
 - ถ้าไม่ใช่ผลธรรมดาหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นผลผิดธรรมดา ผู้กระทำก็ไม่ต้องรับผิดชอบในผลที่ทำให้ต้องรับโทษหนักขึ้นนั้น แม้จะเป็นผลโดยตรงก็ตาม (แต่รับผิดชอบเท่าที่กระทำไปแล้วก่อนเกิดผลที่ผิดธรรมดานั้น)

ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผล

- 3. หลักข้อสามเหตุแทรกแซงที่คาดหมายได้ ตามทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม (ทฤษฎีเดียวกับผลธรรมดา ตาม มาตรา 63)
 - ถ้าผลนั้นมิได้ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น แต่เป็นผลที่เกิดจากเหตุแทรกแซง ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบในผลนั้น ก็ต่อเมื่อผลนั้นเป็นผลโดยตรงตามข้อ 1 ซึ่งเกิดจากเหตุแทรกแซงที่วิญญูชนคาดหมายได้ ถ้าเกิดจากเหตุแทรกแซงที่วิญญูชนคาดหมายไม่ได้ ก็ไม่ต้องรับผิดชอบในผลนั้น

สรุป หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผล

- การวินิจฉัยต้องใช้หลักข้อ 1 ทุกกรณี หากมีกรณีตามข้อ 2 ต้องใช้ 1 + 2 หากมีกรณีข้อ 3 ต้องใช้ 1 + 3 สรุปคือ
 - 1. ใช้แต่หลักข้อหนึ่งอย่างเดียว หรือ
 - 2. ใช้หลักข้อหนึ่งและข้อสอง หรือ
 - 3. ใช้หลักข้อหนึ่งและข้อสาม

หลักข้อหนึ่ง ผลโดยตรงตามทฤษฎีเงื่อนไข

- ผลนั้นต้องเป็นผลโดยตรง ผู้กระทำจึงจะต้องรับผิดชอบในผลนั้น
ถ้าไม่ใช่ผลโดยตรง ผู้กระทำไม่ต้องรับผิดชอบในผลนั้น
- ผลโดยตรงคือผลตามทฤษฎีเงื่อนไข เป็นหลักสากล อันเป็นที่ยอมรับกันในทางตำราและในคำพิพากษาทั้งของไทยและของต่างประเทศ

สาระสำคัญของทฤษฎีเงื่อนไข

- ถ้าไม่มีการกระทำ ผลจะไม่เกิด ถือว่าผลที่เกิดขึ้น เป็นผลโดยตรงจากการกระทำนั้น แม้ผลนั้นจะต้องเกิดจากการกระทำอื่นๆ ด้วยก็ตาม
- แต่ถ้าไม่มีการกระทำ ผลก็ยังเกิด ก็ถือว่าผลที่เกิดขึ้นไม่ใช่ผลโดยตรงจากการกระทำนั้น
 - คำว่า การกระทำ ในที่นี้หมายถึง การกระทำที่กระทำโดยเจตนาหรือประมาทแล้วแต่กรณี
 - ข้อสังเกต ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลอยู่ในโครงสร้างข้อ 1.4 ซึ่งก็หมายความว่า จะผ่านมาถึงโครงสร้างข้อ 1.4 ก็ต้องผ่านโครงสร้างข้อ 1.1 1.2 และ 1.3 มาก่อน

ตัวอย่าง ทฤษฎีเงื่อนไข

- กรณี มาตรา 291 หากไม่ประมาทเสียแล้ว ก็ไม่ต้องพิจารณาว่าผลนั้นเป็นผลโดยตรงหรือไม่
 - แดงขับรถด้วยความระมัดระวังไปตามท้องถนน เด็กชายดำวิ่งตัดหน้ารถโดยกะชั้นชิด แดงซึ่งขับรถด้วยความระมัดระวังตามอัตราที่กฎหมายกำหนด ไม่สามารถจะหยุดรถได้ทัน รถของแดงชน เด็กชายดำถึงแก่ความตาย
 - กรณีปัญหานี้ ไม่ใช่ปัญหาผลโดยตรง เพราะปัญหาอยู่ที่ว่าเราจะดำเนินคดีกับแดงในความผิดตาม มาตรา 291 เงื่อนไขประการแรก แดงต้องประมาทเสียก่อน ถ้าแดงไม่ประมาท ก็ไม่ต้องพิจารณาเลยว่าการตายของเด็กชายดำ เป็นผลโดยตรงหรือไม่
 - 7143/2544 ผู้ตายขับแข่งรถแล้วรถล้มลงกะทันหันในระยะ 1 เมตร จำเลยไม่อาจหยุดรถทันได้ จำเลยไม่ประมาท (แต่ถ้าจำเลยขับรถเร็ว จำเลยประมาท จึงพิจารณาผลโดยตรง)

ตัวอย่าง ทฤษฎีเงื่อนไข

- ตัวอย่าง แดงขับรถห้ามล้อชำรุด ด้วยความเร็วสูง ในขณะที่เมาสุรา ไปตามท้องถนน เด็กชายดำวิ่งตัดหน้ารถกะชั้นชิด เด็กชายดำถูกรถชนเสียชีวิต ถ้าข้อเท็จจริงปรากฏว่า ถึงแม้รถอยู่ในสภาพดี ถึงแม้แดงจะไม่เมาสุรา รถที่ขับก็จะต้องชนเด็กชายดำอยู่แน่นอน เพราะวิ่งตัดหน้าในระยะกะชั้นชิด ความตายเป็นผลโดยตรงจากการประมาทของแดงหรือไม่ อย่างนี้จะเอาเรื่องผลโดยตรงมาใช้ (การกระทำครอบงำประกอบภายนอกหรือภายในมาแล้ว คือมีเจตนาหรือประมาทแล้ว)

สาระสำคัญของหลักผลโดยตรง

- 1. ถ้าไม่มีการกระทำ ผลก็จะไม่เกิดขึ้น ถือว่าผลที่เกิดขึ้นเป็นผลโดยตรงจากการกระทำนั้น
 - 1973/2497 มีเหล็กกั้นถนนขวางออกมาเกาะอยู่ รถที่จำเลยขับมาโดยเร็วเกินควรจึงชนเหล็กนั้นเป็นเหตุให้คนตาย ถ้าปรากฏว่าหากจำเลยขับไม่เร็วกว่าที่ควร จำเลยก็จะขับรถหลบพ้นไปได้ ดังนี้ ได้ชื่อว่าความตายเป็นผลโดยตรงจากการกระทำโดยประมาทของจำเลย (ฎีกานี้เกิดขึ้นขณะใช้กฎหมายลักษณะอาญา)
 - 3192/2531 ถ้าจำเลยไม่ขับรถเร็วยอมหยุดทัน จำเลยขับเร็ว ความตายเป็นผลโดยตรงจากความประมาทของจำเลย
 - 1617/2539 หากจำเลยไม่ชนผู้ตาย และเมื่อทั้งจำเลยและผู้ตายตกลงไปในน้ำแล้วไม่มีการทำร้ายกันต่อ ผู้ตายก็ไม่ตายเพราะขาดอากาศ จำเลยผิด 290 ว.แรก

สาระสำคัญของหลักผลโดยตรง ตามทฤษฎีเงื่อนไข

- 1. ถ้าไม่มีการกระทำ ผลก็จะไม่เกิดขึ้น ถือว่าผลที่เกิดขึ้นเป็นผลโดยตรงจากการกระทำนั้น (ต่อ)
 - 4563/2543 ถอดกางเกงเดินเข้าไปเพื่อข่มขืน ผู้ตายขัดขึ้นตกจากระเบียง จำเลยย่อมเล็งเห็นว่า ผู้ตายอาจตกกระเบียงตายได้ เป็นผลโดยตรง จำเลยมีเจตนาฆ่าผู้ตาย (โดยเล็งเห็นผล)
 - 1593/2542 ผู้ตายมีโรค เกิดอาการตกใจทำให้หัวใจวาย จำเลยใช้ก้อนหินตีหน้าทำให้ผู้ตายตกใจ ความตายเป็นผลโดยตรง ผิด 290

สาระสำคัญของหลักผลโดยตรง ตามทฤษฎีเงื่อนไข

- ข้อสังเกต แม้จะต้องมีการกระทำอันอื่นๆ ที่ก่อให้เกิดผลนั้นด้วย แต่ถ้าไม่มีการกระทำอันนั้นของจำเลยแล้ว ผลก็จะไม่เกิด ต้องถือว่าผลที่เกิดขึ้นเป็นผลโดยตรงจากการกระทำอันนั้นของจำเลย
 - **122/2496** แม้ผู้เสียหายประมาทด้วย แต่หากจำเลยระวัง ผู้เสียหายก็จะเป็นอันตราย ถือว่าเป็นผลโดยตรง
 - **2210/2544** จำเลยจอดรถในเวลากลางคืนบนไหล่ทาง ไม่เปิดไฟให้แสงสว่าง ผู้ตายขับชน แม้ผู้ตายมีส่วนประมาท แต่เหตุที่ผู้ตายถึงแก่ความตายก็เพราะความประมาทของจำเลยด้วย เป็นผลโดยตรง

สาระสำคัญของหลักผลโดยตรง ตามทฤษฎีเงื่อนไข

- **2.** หากไม่มีการกระทำ (โดยเจตนาหรือโดยประมาท) ผลก็ยังเกิด จะถือว่าผลที่เกิดขึ้นเป็นผลโดยตรงจากการกระทำนั้นไม่ได้
 - **717/2509** ที่แยกจำกัดความเร็ว **20 km/h** จำเลยที่ **2** ขับมา **25** แม้จะขับช้าก็ชนรถบรรทุกที่จำเลยที่ **1** ขับและเลี้ยวกระชั้นชิดอยู่ดี ผู้ตายนั่งซ้อนท้ายจำเลยที่ **2** จำเลยที่ **2** ไม่ผิด **291** ไม่ใช่ผลโดยตรง (คดีนี้จำเลยที่ **2** ประมาทเพราะขับเร็วกว่าที่กฎหมายกำหนด แต่ความตายมิใช่ผลโดยตรง ส่วนจำเลยที่ **1** ก็น่าจะประมาท แต่คดีนี้ประเด็นจำเลยที่ **1** ยุติไปตามคำพิพากษาศาลล่างที่ให้ยกฟ้อง)
 - **4883/2553** วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

สาระสำคัญของหลักผลโดยตรง ตามทฤษฎีเงื่อนไข

- 2. หากไม่มีการกระทำ ผลก็ยังเกิด จะถือว่าผลที่เกิดขึ้นเป็นผลโดยตรงจากการกระทำนั้นไม่ได้ (ต่อ)
 - 8905/2563 จำเลยทั้งสองใช้ขวานและมีดฟันศีรษะผู้ตาย ผู้ตายรักษาตัวที่โรงพยาบาลจนแพทย์ให้กลับบ้านได้ แสดงว่าแพทย์รักษาจนปลอดภัยแล้ว ต่อมาผู้ตายเข้าโรงพยาบาล (20 วันต่อมา) โดยผู้ตายแพ้ย้อย่างรุนแรงและถึงแก่ความตาย ผู้ตายไม่ได้ถึงแก่ความตายจากการกระทำของจำเลยทั้งสอง จึงผิดเพียงพยายามฆ่า
 - 857/2536 จำเลยพยายามข่มขืนกระทำชำเราผู้เสียหาย และจำเลยกับผู้เสียหายสวมใส่เสื้อผ้าแล้ว จำเลยต่อยตะผู้เสียหายจนได้รับอันตรายสาหัส มิได้กระทำต่อเนื่องและขาดตอนจากการกระทำชำเราแล้ว อันตรายสาหัสมิใช่ผลโดยตรงจากการพยายามข่มขืน จำเลยไม่ผิด 277 ทวิ (1)

หลักข้อสอง ผลธรรมดาตามทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม

- ถ้าผลนั้นทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นเช่น อันตรายสาหัส ตามมาตรา 297 เป็นผลที่ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นกว่าอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ตามมาตรา 295 ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบในผลนั้นก็ต่อเมื่อผลนั้นเป็นผลโดยตรงตามหลักข้อ 1 และเป็นผลธรรมดาตามมาตรา 63
 - มาตรา 63 บัญญัติว่า “ถ้าผลของการกระทำมีความผิดใดทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น ผลของการกระทำผิดนั้นต้องเป็นผลที่ตามธรรมดาย่อมเกิดขึ้นได้”

สาระสำคัญของหลักผลธรรมดาตามทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม

- 1. ผลนั้น เป็นผลที่ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นหมายความว่า ในขณะที่ผู้กระทำมีเจตนาต่อผลอย่างหนึ่ง แต่ในบั้นปลายมีผลอีกอย่างหนึ่งเกิดขึ้นด้วย อันเป็นผลที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากเจตนาในตอนแรก
- 2. ผลนั้นจะต้องเป็นผลที่ตามธรรมดาย่อมเกิดขึ้นได้กล่าวคือ ต้องเป็นผลธรรมดานั่นเอง
 - เช่น อันตรายสาหัส ตาม ม.297 เป็นผลที่ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นจากอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ตามมาตรา 295

สาระสำคัญของหลักผลธรรมดา

- ตัวอย่าง แดงชกดำ ดำถูกชกที่ลำตัวหลายแห่งรวมทั้งใบหน้าด้วยทำให้ดำตาบวม เพียงเพ้านแดงผิ ด ม.295 แต่ปรากฏว่าอีกสิบวันต่อมาดำตาบอดจากการที่ถูกแดงชกตาบวม
 - คำถาม การที่จะทำให้แดงต้องรับโทษหนักขึ้นตามมาตรา 297 (1) มีหลักในการวินิจฉัยอย่างไร
 - คำตอบ หลักคือ ตาบอด (ผล) นั้น
 - (1) ต้องเป็นผลโดยตรง และ
 - (2) ต้องเป็นผลธรรมดาตามมาตรา 63
 - การที่นายดำตาบอดเป็นผลโดยตรง จากการที่แดงชกดำตาบวม เพราะไม่ชก ตาก็ไม่บวม ตาไม่บวม ตาก็ไม่บอด และต้องถือว่าตาบอดเป็นผลธรรมดาจากการที่แดงชกดำตาบวม ตาม ม.63 (เทียบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1116/2502 ทำร้ายกันเป็นผลให้ตาบอด จำเลยมีความผิดตามมาตรา 297(1))

ฎีกาเพิ่มเติม

- **2173/2564** ทำร้ายบุพการีจนประกอบกรณียกิจไม่ได้เกินกว่า 20 วัน ย่อมเกิดได้จากการถูกจำเลยทำร้าย จำเลยหาต้องมีเจตนาให้เกิดผลเช่นนั้นไม่ จำเลยผิด 298
- **3383/2563** เจ็บป่วยด้วยอาการทุกขเวทนา ประกอบกรณียกิจไม่ได้เกิน 20 วัน เป็นผลธรรมดาที่ย่อมเกิดได้จากการกระทำของจำเลย จำเลยผิด 297 (8)

สาระสำคัญของหลักผลธรรมดา

- ความตาย ตามมาตรา 339 วรรคท้าย เป็นผลที่ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น
- ตัวอย่าง แดงขู่จะทำร้ายดำหากดำไม่ส่งทรัพย์ของดำให้แดง ดำกลัวจึงส่งทรัพย์ของดำให้แดง เพียงเท่านี้แดงผิด ม.339 วรรคแรก หากปรากฏข้อเท็จจริงว่า ขณะดำส่งทรัพย์ให้แกแดง ดำซึ่งเป็นโรคหัวใจ (โดยที่แดงไม่รู้) เกิดอาการตกใจหัวใจจึงเต้นผิดปกติ หัวใจวายถึงแก่ความตาย
- ประเด็นคือ ความตาย เป็นผลที่ทำให้แดงต้องรับโทษหนักตาม มาตรา 339 วรรคท้าย ซึ่งโทษหนักกว่าวรรคแรก หรือไม่

สาระสำคัญของหลักผลกรรมดา

- แดงจะผิด ม.339 วรรคท้าย ความตายของดำต้องเป็นทั้งผลโดยตรงและผลกรรมดา ซึ่งจะเห็นได้ว่า ความตายของดำเป็นผลโดยตรงจากการที่แดงชูป้ำอย่างแน่นอน (ไม่ชูป้ำ ก็ไม่ตกใจ ไม่ตกใจ ก็ไม่หัวใจวายตาย) แต่จะให้แดงผิด ม.339 วรรคท้าย ความตายของดำจะต้องเป็นผลกรรมดาด้วย (นอกเหนือจากผลโดยตรง)
- กรณีนี้ท่านอาจารย์จิติ ดิงศรัทีย เห็นว่า
 - ความตายของดำเป็นผลผิดกรรมดา ดังนั้น แดงจึงไม่ผิด มาตรา 339 วรรคท้าย แต่ผิดมาตรา 339 วรรคแรก เท่านั้น
 - แต่ถ้าแดงรู้ว่าดำเป็นโรคหัวใจ ความตายของดำจึงจะเป็นผลกรรมดา และแดงจึงจะผิด มาตรา 339 วรรคท้าย

เพราะเหตุใดจึงต้องใช้หลักผลกรรมดา นอกเหนือจากหลักผลโดยตรง

- เหตุผล เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม เช่น ตามตัวอย่างเรื่องชิงทรัพย์ข้างต้น การที่ดำหัวใจวายตายย่อมเป็นผลโดยตรงจากการที่แดงชูป้ำชิงทรัพย์ดำ แต่จะให้แดงรับผิดตาม ม.339 วรรคท้าย เพียงเพราะความตายของดำเป็นผลโดยตรง ย่อมไม่เป็นธรรมแก่แดง เพราะความตายของดำเป็นผลที่แดงไม่ได้ประสงค์หรือเล็งเห็นผล ในขณะที่เริ่มต้นชูป้ำ เพราะแดงประสงค์ต่อทรัพย์ของดำเท่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงมีการใช้หลักผลกรรมดา

ความหมายของผลกรรมดา

- ผลกรรมดา คือ ผลที่วิญญูชนคาดหวังเห็นความเป็นไปได้ของผลนั้น คาดเห็นผลไม่จำเป็นต้องถึงขั้นเจตนาเล็งเห็นผล เพราะเป็นคนละเรื่องกัน
- ผลกรรมดาไม่จำเป็นต้องเป็นผลที่ผู้กระทำมีเจตนาประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผล
 - คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1867/2553 จำเลยใช้มีดจี้ชูเอาทรัพย์ ไม่ได้เจตนาเอามีดแทงผู้เสียหายโดนมีดเป็นแผล เป็นผลกรรมดาที่เกิดขึ้นได้ จำเลยผิดชิงทรัพย์เป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กาย 339 ว.3
- ข้อสังเกต หากผู้กระทำถึงขนาดมีเจตนาต่อชีวิตและร่างกายด้วย และเกิดมีอันตรายแก่ชีวิตและร่างกาย ก็ต้องถือว่าเป็นผลกรรมดา ตามมาตรา 63 อย่างแน่นอน

กรณีที่ผู้กระทำมีเจตนาประสงค์ต่อทรัพย์สินในตอนแรก แต่ในบั้นปลายยังมีเจตนาต่อชีวิตและร่างกายด้วย

- ตัวอย่าง ช้อแท้จจริงข้างต้น ที่ใช้มีดจี้เอาโทรศัพท์ หากเจ้าทรัพย์อดอดจำเลยไม่พอใจจึงใช้มีดแทงเจ้าทรัพย์และเอาทรัพย์นั้นไป
- เช่นนี้ จำเลยผิด มาตรา 295 (เจตนาประสงค์ต่อผล) ส่วนความผิดตาม มาตรา 339 วรรคสาม นั้น ก็ต้องใช้หลักผลกรรมดา ซึ่งอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้เสียหาย ย่อมถือว่าเป็นผลกรรมดา ตามมาตรา 63 เช่นกัน ดังที่ท่าน อ.จิตติ อธิบายว่ากรณีเช่นนี้ ผล (อันตรายแก่กายหรือจิตใจ) ย่อมเป็นกรรมดาที่สุด

สรุป ผลธรรมดา

- หากผลนั้นทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น
 - (1) ผลนั้นต้องเป็นผลโดยตรง และ
 - (2) ผลนั้นต้องเป็นผลธรรมดา
- ผลธรรมดานั้นผู้กระทำอาจเจตนาหรือไม่ก็ได้

ฎีกาเพิ่มเติม

- **2723/2537** จำเลยชิงทรัพย์ ผู้ตายมีบาดแผล ที่ศีรษะ สมองได้รับการกระทบกระเทือน รักษา **37** วัน แล้วตาย ชันสูตรศพพบซีโครงหัก มีน้ำในปอด เชื่อว่าเกิดจากถูกจำเลยทำร้ายประกอบกับชราภาพ หากชราภาพแต่ไม่ได้รับกระทบกระเทือนก็จะไม่ตาย การตายเป็นผลธรรมดา จำเลยผิด **339** ว.ทำย
- คดีนี้โจทก์ไม่ได้ฟ้องความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย แต่จำเลยผิด **339** ว.ทำย ไม่ว่าจะเจตนาฆ่าหรือเจตนาทำร้ายหรือไม่

ตัวอย่างมาตราที่ใช้เรื่องผลกรรมดา

- มาตรา 277ตรี, 280, 297, 302 ว.2 และ ว.3, 303 ว.2 และ ว.3, 308, 310 ว.2, 312 ทวิ ว.2, 313 ว.2 และ ว.3, 336 ว.2 ว.3 และ ว.4, 339 ว.3 ว.4 และ ว.5, 340 ว.3 และ ว.5 มาตราต่างๆ เหล่านี้ เป็นผลนอกเหนือจากการกระทำในตอนแรกซึ่งเป็นการกระทำโดยเจตนา
 - 4904/2548 ผู้ตายถูกทำร้ายและกักขังประมาณ 3 เดือน ถูกบีบคั้นทารุณอย่างรุนแรง จึงตัดสินใจโดดห้องพักเพื่อฆ่าตัวตาย ผิด 313 ว.3 (ศาลฎีกามีได้อ้างมาตรา 63 ในการวินิจฉัย แต่ อ.เกียรติขจรเห็นว่า น่าจะต้องใช้หลัก มาตรา 63 ด้วย ความตายเป็นทั้งผลโดยตรงและผลกรรมดา)
- ให้สังเกตคำว่า “เป็นเหตุให้” ในมาตราต่างๆ เหล่านี้ เช่น “ความตาย” ตามมาตรา 277 ตรี (2) คือผลที่ทำให้ผู้กระทำความต้องรับโทษหนักขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือผลกรรมจันนั่นเอง

ผลกรรมดา

- ข้อสังเกต มีอยู่มาตราหนึ่งที่มีการกระทำในตอนแรกเป็นการกระทำโดยประมาทและมีผลเกิดขึ้น ซึ่งต้องใช้หลักผลกรรมดา คือกรณี มาตรา 311 วรรคสอง (กระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถูกหน่วงเหนี่ยวถูกกักขังถึงแก่ตายหรือรับอันตรายสาหัส) ซึ่งเป็นผลนอกเหนือจากการกระทำในตอนแรกซึ่งเป็นการกระทำโดยประมาท

ตัวอย่าง ผลกรรมดา

- มอมยาเสพติดหญิงแล้วโทรมหญิงเป็นเหตุให้หญิงถึงแก่ความตายผิด มาตรา 276 วรรคสาม, 277 ตี (2) ประกอบ มาตรา 83 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2529/2564 ความตายเป็นผลโดยตรงและผลกรรมดาจากการมอมยาและรุมโทรม)
- จำเลยกระทำอนาจาร ก. อายุ 15 ปีเศษ โดย ก. ไม่ยินยอม จำเลยมีความผิดตามมาตรา 278 วรรคหนึ่ง
- หากขณะที่ ก. ขับขึ้น ก. เสียหลักล้มลงศีรษะฟาดพื้นถึงแก่ความตายในเวลาต่อมา ดังนี้ จำเลยมีความผิด มาตรา 280 (2) เพราะความตาย เป็นทั้งผลโดยตรงและผลกรรมดา จากการที่จำเลยกระทำอนาจาร ก.
- จำเลยไม่ผิด มาตรา 277 ทวิ (1) หากอันตรายสาหัส ไม่ใช่ผลโดยตรงจากการกระทำชำเรา
- อันตรายสาหัส ตาม ม.277 ทวิ (1) เป็นผลที่ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น ดังนั้นต้องเป็นผลโดยตรงและผลกรรมดา

ผลกรรมดา

- หากไม่ใช่ผลโดยตรงเสียแล้ว ก็ไม่ต้องพิจารณาผลกรรมดา
 - 6389/2560 จำเลยที่ 1 และ 2 ขับรถไล่ตามเบียดแซงผู้ตายเพื่อจะข่มขืน รดผู้ตายล้ม ผู้ตายหมดสติ จำเลยทั้งสองถอดกางเกงผู้ตาย (เป็นกระทำอนาจาร) แต่มีรถคันอื่นผ่านมา จำเลยทั้งสองจึงหนีไป ผู้ตายรักษาตัวที่โรงพยาบาลแล้วตาย
 - จำเลยทั้งสองไม่ผิด 280 (2) เพราะความตายไม่ได้เกิดจากการกระทำอนาจารตายเพราะถูกขับรถแซงเบียดรถล้ม จำเลยทั้งสองผิด 290 ว.แรก
 - 857/2536 หลังพยายามกระทำชำเรา ใส่เสื้อผ้า ขาดตอนแล้ว จำเลยต่อยผู้เสียหายได้รับอันตรายสาหัส จำเลยไม่ผิด 277 ทวิ

ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผล

- 3. หลักข้อสาม ถ้าผลนั้นไม่ใช่ผลที่ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น แต่เป็นผลที่เกิดจากเหตุแทรกแซง ผู้กระทำต้องรับผิดชอบในผลนั้น ก็ต่อเมื่อผลนั้นเกิดจากเหตุแทรกแซงที่วิญญูชนคาดหมายได้ ถ้าผลนั้นเกิดจากเหตุแทรกแซงที่วิญญูชนคาดหมายไม่ได้ ผู้กระทำก็ไม่ต้องรับผิดชอบในผลนั้น

หลักข้อสาม เหตุแทรกแซง

- จากมาตรา 295 ไปหามาตรา 297 ใช้หลักผลธรรมดาตามม.63 (ตามหลักข้อ 2) โดยไม่ต้องพิจารณาเรื่องเหตุแทรกแซง
- ตัวอย่าง แดงใช้ไม้ตีทำร้ายดำ ดำถูกตีที่แขนได้รับบาดเจ็บ (อันตรายแก่กาย) เพียงเท่านี้แดงผิด ม.295 ดำรักษาแผลไม่ดี แผลเน่าเป็นพิษ ในที่สุดแพทย์ต้องตัดแขนทิ้ง (อันตรายสาหัส) กรณีเช่นนี้แดงผิด มาตรา 297 (3) ทั้งนี้เพราะ
 - (1) อันตรายสาหัสดังกล่าวเป็นผลโดยตรง จากการทำร้ายโดยใช้การใช้ไม้ตี (เจตนาทำร้ายตามมาตรา 295)
 - (2) การที่เสียแขนเพราะแผลเน่าเป็นพิษอันเนื่องจากการรักษาแผลไม่ดี เป็นผลธรรมดา ตาม มาตรา 63 จากการทำร้ายตามมาตรา 295

หลักข้อสาม เหตุแทรกแซง

- จะนำหลักเหตุแทรกแซง ตามข้อ 3 มาปรับใช้ ก็ต่อเมื่อไม่ใช่กรณีที่จะต้องใช้หลักผลธรรมดา ตามข้อ 2
 - กล่าวคือ ไม่ใช่กรณีที่เป็นผลที่ทำให้ผู้กระทำได้รับโทษหนักขึ้น (ตามมาตรา 63)

เหตุแทรกแซง

- คือ
 - 1. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ หลังจากการกระทำของผู้กระทำในตอนแรก
 - 2. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ หลังจากการกระทำของผู้กระทำในตอนแรก และเป็นเหตุที่ก่อให้เกิดผลอันปลายขึ้น

เหตุแทรกแซง

- 1. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่หลังจากการกระทำของผู้กระทำในตอนแรก
 - เช่น แดงยิงดำ ดำถูกยิงมีบาดแผลเล็กน้อย แต่ดำรักษาแผลไม่ดี เชื้อบาดทะยักเข้าแผล ทำให้ดำตาย การรักษาบาดแผลไม่ดี เชื้อบาดทะยักเข้าแผล คือเหตุแทรกแซง
 - ถ้าเป็นเหตุที่มีอยู่แล้วในขณะที่กระทำ ไม่ถือว่าเป็นเหตุแทรกแซง เช่น แดงเขกศีรษะดำเบาๆ ดำกระหม่อมบางเป็นพิเศษ ดำตายเพราะว่าแดงเขกศีรษะ การที่ดำกระหม่อมบางเป็นพิเศษ ไม่ใช่เหตุแทรกแซง เพราะเป็นเหตุที่มีอยู่แล้วในขณะที่แดงเขกศีรษะดำ (กรณีนี้ดำก็ผิด มาตรา 290 แต่ไม่มีเหตุแทรกแซง)
 - ตัวอย่าง ผู้เสียหายมีโรคโลหิตไหลไม่หยุด ซึ่งเป็นโรคประจำตัว ก็ไม่ใช่เหตุแทรกแซง เพราะฉะนั้นถ้าจำเลยทำร้ายผู้เสียหายแล้วผู้เสียหายตาย จำเลยก็ผิด มาตรา 290 ใช้หลักผลโดยตรงแต่เพียงอย่างเดียวตามหลักในข้อ 1 ไม่มีหลักเรื่องเหตุแทรกแซงตามข้อ 3 ที่จะต้องพิจารณา

เหตุแทรกแซง

- 2. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่หลังจากการกระทำของผู้กระทำในตอนแรก และเป็นเหตุที่ก่อให้เกิดผลนั้นปลายขึ้น
 - เช่น ตามตัวอย่างข้างต้น ดำตาย เพราะรักษาบาดแผลไม่ดี
 - เหตุแทรกแซงอย่างไร ผู้กระทำคาดหมายได้หรือไม่ ต้องใช้มาตรฐานของบุคคลสามัญหรือวิญญูชน เป็นหลักในการพิจารณา (พิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป) คาดหมายได้ ไม่จำเป็นต้องถึงขนาดเล็งเห็นผล
 - เหตุแทรกแซงที่คาดหมายได้ คือเหตุตามทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม ส่วนผลธรรมดา เป็นผลตาม ทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม เช่นกัน

ข้อสังเกต เหตุแทรกแซง

- (1) หากเป็นกรณีผลนั้นทำให้ผู้กระทำได้รับโทษหนักขึ้น ซึ่งตาม ม.63 ต้องพิจารณาว่าเป็นผลธรรมดาหรือไม่ ไม่ต้องไปพิจารณาเรื่องเหตุแทรกแซง
- (2) หากไม่ใช่ผลที่ทำให้ผู้กระทำได้รับโทษหนักขึ้น ซึ่งไม่สามารถนำหลักผลธรรมดาตาม ม.63 มาปรับใช้ได้ ก็ให้ดูว่าผลนั้นปลายเกิดจากเหตุแทรกแซงหรือไม่ หากเกิดจากเหตุแทรกแซง ก็ให้พิจารณาว่าเหตุแทรกแซงนั้นวิญญูชนคาดหมายได้หรือไม่ โดยไม่ต้องพิจารณาว่าผลนั้นปลายเป็นผลธรรมดาหรือผลผิดธรรมดา

เหตุแทรกแซง

เกิดขึ้นได้ต่างๆ กันดังนี้

- 1. เหตุแทรกแซงที่เป็นเหตุการณ์ธรรมชาติ
 - ตัวอย่าง แดงทำร้ายดำ จนดำสลบอยู่ในตึก ต่อมามีแผ่นดินไหวตึกพังทับดำตาย ถือว่าแผ่นดินไหวเป็นเหตุแทรกแซง เพราะเกิดขึ้นหลังจากแดงทำร้ายดำจนดำสลบ และเป็นเหตุให้ดำตาย แต่ในตำราถือว่าไม่อาจคาดหมายได้ แดงจึงไม่ต้องรับผิดชอบในความตายของดำ
 - แต่ถ้าแดงทำร้ายดำ จนดำสลบอยู่ริมทะเล น้ำขึ้นจึงท่วมดำ จมน้ำตาย การที่น้ำท่วม ถือว่าเป็นเหตุแทรกแซงที่คาดหมายได้
 - แดงยิงดำ ตำรวจรักษาตัวในโรงพยาบาลแล้วติดโรคตาย คาดหมายมิได้ เว้นแดงรู้หรือควรรู้ว่ามีโรคระบาดอยู่ที่โรงพยาบาล

เหตุแทรกแซง

- 2.เหตุแทรกแซงซึ่งเป็นการกระทำของตัวจำเลย หรือผู้กระทำในตอนแรกนั่นเอง
 - ตัวอย่าง แดงทำร้ายดำจนสลบ แดงเข้าใจว่าดำตาย แดงกลัวความผิด จึงนำดำไปแขวนคอไว้กับต้นไม้ โดยทำไปเพื่อให้คนทั่วไปเข้าใจว่าดำนั้นแขวนคอตนเอง ทำไปเพื่อปกปิดความผิดของตน ปรากฏว่าดำตายเพราะถูกแขวนคอ
 - ถ้าแดงทำร้ายดำจนสลบแล้วอีก 5-10 นาที ดำถึงแก่ความตายในที่เกิดเหตุตนเอง อย่างนี้ไม่มีปัญหา ใช้หลักผลโดยตรงอย่างเดียวตามหลักข้อ 1 ก็พอ แต่ตามตัวอย่างนี้มีข้อเท็จจริงนอกเหนือนี้
 - การที่แดงเอาดำไปแขวนคอไว้ต้นไม้ แดงไม่มีเจตนาฆ่าดำตาม มาตรา 288 เพราะไม่รู้ว่าเป็นการฆ่าผู้อื่น ไม่รู้ไม่มีเจตนา ตาม มาตรา 59 วรรคสาม เพราะฉะนั้น ไม่ผิดมาตรา 288 แต่ความไม่รู้ของแดงน่าจะถือว่าเกิดขึ้นโดยประมาท ขณะที่อุ้มไป ดูให้ดีก็น่าจะรู้ว่าเขายังมีลมหายใจอยู่รีบร้อนทำเพื่อปกปิดความผิด อย่างนี้ต้องถือว่าประมาท แดงน่าจะต้องรับผิดตาม มาตรา 291

เหตุแทรกแซง

- 2.เหตุแทรกแซงซึ่งเป็นการกระทำของตัวจำเลย หรือผู้กระทำในตอนแรกนั่นเอง (ต่อ)
 - แต่หยุดเพียงมาตรา 291 เท่านั้นยังไม่ได้ เพราะถ้าดำถูกแดงทำร้ายสลบ แล้วตายในที่เกิดเหตุเลย ทุกคนตอบได้ว่า แดงผิด มาตรา 290 เพราะทำร้ายผู้ถูกทำร้ายตาย ก็ผิด ม.290 ซึ่งมาตรา 290 โทษหนักกว่า มาตรา 291 เพราะฉะนั้น ต้องพิจารณามาตรา 290 ด้วย
 - จะผิดมาตรา 290 หรือไม่ ข้อเท็จจริงเช่นนี้ จะใช้หลักผลโดยตรงแต่เพียงอย่างเดียวไม่ได้ เพราะมีสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ ในระหว่างกลาง หรือเหตุแทรกแซง ซึ่งคือการที่แดงนำดำไปแขวนคอไว้กับต้นไม้ เพราะเกิดขึ้นหลังจากที่แดงทำร้ายดำ และเป็นเหตุที่ทำให้ดำตาย เพราะฉะนั้น ต้องวิเคราะห์ว่าเหตุแทรกแซงนี้วิญญูชนคาดหมายได้หรือไม่

เหตุแทรกแซง

- 2.เหตุแทรกแซงซึ่งเป็นการกระทำของตัวจำเลย หรือผู้กระทำในตอนแรกนั่นเอง (ต่อ)
 - ประเด็นคือ การที่คนหนึ่งได้กระทำให้หนึ่งสิ่งใดที่เป็นความผิดลงไป แล้วทำสิ่งอื่นๆ ขึ้นมาอีก เพื่อปกปิดความผิด พฤติกรรมอย่างนี้ของคน เป็นสิ่งที่คาดหมายได้หรือไม่ว่าจะเกิดขึ้น
 - คำตอบต้องถือว่า พฤติกรรมอย่างนั้นของจำเลย เป็นสิ่งที่วิญญูชนคาดหมายได้ เพราะฉะนั้นเมื่อคาดหมายได้ สายสัมพันธ์ก็ไม่ขาด โดยจะต่อเนื่องกันตลอด สรุปจำเลยต้องรับผิดชอบตาม ม.290 (นอกเหนือจากมาตรา 291) ดู 1375/2518
 - เหตุใดจึงคาดหมายได้ เพราะคนที่ทำผิดก็มักจะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดขึ้นมาใหม่ อีกสิ่งหนึ่ง เพื่อกลบเกลื่อน หรือปกปิดความผิดของตน สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้ ไม่ใช่สิ่งที่ผิดปกติธรรมดา

เหตุแทรกแซง

- 3.เหตุแทรกแซงซึ่งเป็นการกระทำของผู้เสียหาย
 - 3.1ผู้เสียหายก่อให้เกิดผลในบั้นปลายขึ้นแก่ตนเองเพราะสัญญาอนุญาตที่จะหลีกเลี่ยงภัยอันตรายร้ายแรงที่ผู้กระทำจะก่อให้เกิดขึ้นในตอนแรกโดยประมาทเช่น
 - 1436/2511 จำเลยขับรถประมาท หวาดเสียว ใกล้เคียงอันตราย ผู้ตายโดดลงจากรถ ก่อนรถจะชนเสาไฟฟ้า และถึงแก่ความตาย จำเลยผิด 291
 - 500/2548 จำเลยขับรถประมาท ผู้ตายที่โดยสารมาโดดลงไปก่อนรถคว่ำ ผิด 291
 - 7891/2544 เลี้ยวรถกะทันหันเข้าทางเดินรถผู้เสียหาย ผู้เสียหายหักหลบรถตามสัญญาอนุญาตทำให้รถล้มได้รับอันตรายสาหัส (เป็นผลโดยตรง และการที่ผู้เสียหายหักหลบ เป็นเหตุแทรกแซงที่คาดหมายได้)

เหตุแทรกแซง

- 3. เหตุแทรกแซงซึ่งเป็นการกระทำของผู้เสียหาย
 - 3.2 ผู้เสียหายก่อให้เกิดผลในบั้นปลายขึ้นเพราะสัญญาอนุญาตที่จะหลีกเลี่ยงอันตรายร้ายแรงที่ผู้กระทำจะก่อให้เกิดขึ้นในตอนแรก “โดยเจตนา”
 - 895/2509 จำเลยเอาก้อนอิฐขว้างปาผู้เสียหาย ผู้เสียหายหลบก้อนอิฐไม่ถูก ตัวผู้เสียหายแต่ตัวผู้เสียหายเซไป มือจึงฟาดถูกข้างเรือทำให้ปลายมือบวม ยาว 4 เซนติเมตร กว้าง 2 เซนติเมตร และเจ็บที่บริเวณศีรษะ แต่ไม่มีบาดแผล ถือได้ว่าอันตรายแก่กายนี้เนื่องจากการกระทำของจำเลย จำเลยผิด 295

เหตุแทรกแซง

- 3. เหตุแทรกแซงซึ่งเป็นการกระทำของผู้เสียหาย
 - 3.3 ผู้เสียหายฆ่าตัวตายอันเนื่องมาจากการกระทำของผู้กระทำในตอนแรก
 - ถ้าข้อเท็จจริงปรากฏว่า การฆ่าตัวตายเกิดขึ้น เพราะผู้ตายทนพิษบาดแผลจากการถูกทำร้ายไม่ไหว เช่นนี้คงจะต้องถือว่าความตายนั้นสัมพันธ์กับการกระทำของผู้กระทำในตอนแรก ซึ่งมีหลักว่า ถ้าผู้ตายเกิดความรู้สึกว่า ตายเสียดีกว่าอยู่ เพราะทนไม่ไหวแล้ว กับบาดแผลที่ทุกข์ทรมานอย่างนั้น ในกรณีเช่นนี้ ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบในการที่ผู้เสียหายฆ่าตัวตาย (เทียบเคียงคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4904/2548 แต่ ฎ นี้ ข้อหาตาม 313 ว.3 ใช้หลักผลธรรมดา ไม่ต้องพิจารณาเหตุแทรกแซง)

เหตุแทรกแซง

- 3. เหตุแทรกแซงซึ่งเป็นการกระทำของผู้เสียหาย
 - 3.4 ผู้เสียหายก่อให้เกิดผลบั่นปลายขึ้น โดยการที่ไม่ยอมรักษาบาดแผลที่ถูกกระทำ หรือรักษาบาดแผลที่ถูกกระทำไม่ดี
 - กรณีเช่นนี้ไม่ใช่สิ่งที่ผิดปกติธรรมดา จึงถือว่าเป็นเหตุแทรกแซงที่คาดหมายได้
 - คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 437/2500 ใช้ขวานพกเล็กๆ ฟันศีรษะ 1 ที่ แผลเล็กน้อย ถ้ารักษาตามวิชาแพทย์แผนปัจจุบันก็ไม่ทำให้ถึงตายได้ แต่โดยเหตุที่ปล่อยแผลไว้สกปรก จึงเกิดหนองและเป็นพิษขึ้นตายใน 3 วันเป็นความผิดฐานฆ่าคนโดยไม่เจตนา (442/2502, 1478/2528 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

เหตุแทรกแซง

- 4. เหตุแทรกแซงซึ่งเป็นการกระทำของบุคคลที่สาม
 - โดยทั่วไปแล้ว ได้แก่ การกระทำโดยประมาทของบุคคลที่สาม ซึ่งเข้ากระทำการโดยประมาทนั้นเพราะเหตุที่มีการกระทำของผู้กระทำในตอนแรก ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่คาดหมายได้
 - ตัวอย่าง แดงยิงดำบาดเจ็บ ดำถูกยิงที่ขา มีผู้นำดำไปรักษาที่ รพ. บุคลากรทางการแพทย์ทำการผ่าตัดโดยประมาท เช่นใช้อุปกรณ์ผ่าตัดที่สกปรก ทำให้เชื้อโรคเข้า ดำตาย แม้ว่าผู้ที่กระทำโดยประมาทจะต้องรับผิดชอบตาม มาตรา 291 แต่แดงก็ต้องรับผิดชอบในความตายของดำตาม มาตรา 288 เพราะการกระทำโดยประมาทของบุคลากรในทางการแพทย์ไม่ตัดผลบั่นปลายออกจากการกระทำของจำเลยในตอนแรก

เหตุแทรกแซง

- 4.เหตุแทรกแซงซึ่งเป็นการกระทำของบุคคลที่สาม
 - กรณีที่บุคคลที่สามทำให้การรักษาพยาบาลสิ้นสุดลง
 - 659/ 2532 จำเลยใช้ของแข็งตี ทำร้ายผู้ตายมีบาดแผลหนักหลายแห่ง ฟังได้ว่าจำเลยทำร้ายผู้ตายโดยมีเจตนาฆ่า หลังจากที่ถูกทำร้ายแล้ว ได้มีการนำตัวผู้ตายไปส่งโรงพยาบาล แพทย์ได้รักษาผู้ตาย และแพทย์ผู้รักษามีความเห็นว่าการให้ผู้ตายรักษาตัวที่โรงพยาบาลต่อไปแล้ว โอกาสที่ผู้ตายจะมีชีวิตรอดมีมากกว่าผู้ตายจะถึงแก่ความตาย การที่ญาติผู้ตายกระทำให้การรักษาสิ้นสุดลงโดยการดึงเครื่องช่วยหายใจ และท่อช่วยหายใจออก แล้วพาผู้ตายกลับบ้าน และผู้ตายถึงแก่ความตายในคืนนั้น ย่อมถือได้ว่าเป็นผลโดยตรงที่ทำให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย หาใช่เป็นผลจากการกระทำของจำเลยโดยตรงไม่ เพราะเมื่อผู้ตายอยู่ในความดูแลรักษาของแพทย์แล้ว ผู้ตายย่อมเป็นผู้อยู่ในสภาพที่มีโอกาสมีชีวิตอยู่รอดสูง การกระทำของจำเลยจึงมีความผิดเพียงฐานพยายามฆ่าผู้ตาย

เหตุแทรกแซง

- 4.เหตุแทรกแซงซึ่งเป็นการกระทำของบุคคลที่สาม
 - บุคคลที่สามซึ่งเป็นมารดาฆ่าบุตรทารกของตนเอง
 - ตัวอย่าง นางสาวได้เสียดกับนายแดงและตั้งครรภ์ ต่อมานางสาวได้คลอด ดช. เหลือง ที่รพ. ขณะที่นางสาวออกจาก รพ. นางเขียว นางพยาบาลกลับนำ ดช.ดำ บุตรของนางม่วงมอบให้นางสาว โดยนางเขียวไม่ตรวจสอบดูให้ดี ทั้ง ๆ ที่สามารถตรวจสอบได้ โดยที่นางเขียวและนางสาวต่างเข้าใจว่า ดช.ดำ เป็นบุตรของนางสาว นางสาวนำ ดช.ดำกลับบ้าน เมื่อถึงบ้านพบนายแดงสามี ซึ่งกำลังเมาสุราได้ด่านางสาวว่ามีชู้ นางสาวเกิดความโกรธแค้นนายแดงมาก ทันใดนั้นจึงได้จับ ดช.ดำ ทุ่มลงพื้นเพื่อเป็นการประชด ดช.ดำตกลงพื้นห้องถึงแก่ความตายทันที

เหตุแทรกแซง

- บุคคลที่สามซึ่งเป็นมารดาฆ่าบุตรทารกของตนเอง (ต่อ)
- ประเด็นคือ นางเขียวนางพยาบาลต้องรับผิดชอบในความตายของ ดช.ดำ ตาม มาตรา 291 หรือไม่
- วิเคราะห์
 - (1) นางเขียวส่ง ดช.ดำ ให้แก่นางขาว โดยไม่ตรวจสอบให้ดี ถือว่านางเขียวประมาทตามมาตรา 59 วรรคสี่
 - (2) ความตายของ ดช.ดำ เป็นผลโดยตรงจากการกระทำโดยประมาทของนางเขียว
 - (3) แต่ความตายของ ดช.ดำ เกิดจากเหตุแทรกแซง ซึ่งคาดหมายไม่ได้ เพราะเป็นการฆ่าลูกตายโดยเจตนาผิดวิสัยที่แม่โดยทั่วไปจะพึงกระทำต่อลูกทารกแรกเกิดของตน
 - (4) ดังนั้น นางเขียวไม่ต้องรับผิดชอบในความตายของ ดช.ดำ
 - ส่วนนางขาวมีความผิดฐานฆ่า ดช.ดำ ตายโดยเจตนา เป็นเจตนาฆ่าโดยเล็งเห็นผล

เหตุฉกรรจ์กับผลฉกรรจ์

- เหตุฉกรรจ์ เช่น 339 ว.2 ซึ่งทรัพย์ตามวรรคนี้ต้องรู้ว่าทรัพย์นั้นเป็นเครื่องกลที่มีอำนาจสิทธิกรรมมิใช่สำหรับประกอบสิทธิกรรม (หลัก ม. 62 ว. ท้าย) หากไม่รู้ผิดเพียง ว.1
- ผลฉกรรจ์ เช่น 339 ว.ท้าย ซึ่งทรัพย์ดำ ดำเป็นโรคหัวใจ ดำตกใจกลัว หัวใจวายตาย จำเลยจะผิดเมื่อความตายเป็นผลธรรมดา ตาม มาตรา 63 กรณีนี้เป็นผลผิดธรรมดา จึงไม่ผิด ว.ท้าย แต่ถ้าจำเลยรู้ว่าเป็นโรคหัวใจ ก็เป็นผลธรรมดาผิด ว.ท้ายได้

เหตุฉกรรจ์กับผลฉกรรจ์

- เหตุฉกรรจ์ ใช้หลัก 62 ว.ท้าย ต้องรู้ข้อเท็จจริงที่ทำให้ต้องรับโทษหนักขึ้น
- ผลฉกรรจ์ ใช้หลัก 63 ใช้หลักผลธรรมดา เพราะเป็นผลที่ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น

โครงสร้างข้อ 2 การกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิด

- การกระทำที่ครบองค์ประกอบภายนอกและภายใน ที่กฎหมายบัญญัติตามโครงสร้างข้อ 1 หากมีกฎหมายยกเว้นความผิด ผู้กระทำก็ไม่มี ความผิด จึงไม่ต้องรับผิด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้ เช่น ป้องกัน ตามมาตรา 68 หรือความยินยอมของผู้เสียหาย

ความยินยอมกับความรับผิดชอบในทางอาญา

- การกระทำโดยยินยอมของผู้เสียหาย เช่น คนไข้ยินยอมให้แพทย์ทำการผ่าตัด เป็นกฎหมายยกเว้นความผิด หรือแพทย์มีอำนาจกระทำได้อยู่ในโครงสร้างข้อ 2

ความยินยอม

- ถ้าแพทย์ตัดขา รักษาเบาหวาน การกระทำของแพทย์ครบตามองค์ประกอบที่กฎหมายมาตรา 297 (3) บัญญัติ ตามโครงสร้างข้อ 1 ซึ่งหมายความว่า
 - (1.1) แพทย์มีการ “กระทำ”
 - (1.2) การกระทำของแพทย์ครบองค์ประกอบภายนอกของความผิด มาตรา 297 (3) กล่าวคือเป็นการทำร้ายร่างกายคนไข้รับอันตรายสาหัส
 - (1.3) การกระทำของแพทย์ครบองค์ประกอบภายในของความผิด มาตรา 297(3) มีเจตนา
 - (1.4) การที่คนไข้สูญเสียขา เป็นผลโดยตรงจากการที่แพทย์ทำร้ายร่างกายคนไข้รับอันตรายสาหัส

ความยินยอม (ต่อ)

- อย่างไรก็ตาม แพทย์ไม่ต้องรับผิดชอบตาม ม.297(3) เพราะมีกฎหมายยกเว้นความผิด (แพทย์มีอำนาจกระทำได้) นั่นคือความยินยอมของคนไข้ ซึ่งความยินยอมนี้ไม่มีบัญญัติไว้ในมาตราใด แต่เป็นหลักกฎหมายทั่วไป
- ท่านอาจารย์จิตติ ติงศกัทธิย์ วินิจฉัยไว้ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1403/2508 ว่า
- “มีหลักกฎหมายทั่วไป... เป็นเหตุยกเว้นความผิดอาญา ... ว่าความยินยอมอันบริสุทธิ์ของผู้เสียหายให้ผู้ใดกระทำการที่กฎหมายบัญญัติว่า เป็นความผิดนั้น ถ้าความยินยอมนั้น ไม่ขัดต่อความสำนึกในศีลธรรมอันดี และมีอยู่จนถึงขณะกระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดนั้นแล้ว ความยินยอมนั้นย่อมเป็นข้อยกเว้นมิให้การกระทำนั้นเป็นความผิดเกิดขึ้นได้”
- ข้อสังเกต หลักกฎหมายทั่วไปดังกล่าวนำมาใช้ได้โดยไม่ขัดต่อมาตรา 2 เพราะเป็นการนำมาใช้เพื่อเป็นคุณ ทำให้แพทย์ไม่ต้องรับผิดชอบในทางอาญา

ความยินยอม (ต่อ)

- มีความยินยอมที่ทำให้ไม่ต้องรับผิดชอบในทางอาญาอีกประเภทหนึ่ง คือ ความยินยอมที่ทำให้การกระทำไม่เป็นความผิด เพราะขาดองค์ประกอบภายนอก (โครงสร้างข้อ1.2) ของความผิดฐานนั้นๆ เช่น
- (1) ผู้ครอบครองทรัพย์ยอมให้อาทรัพย์ไป ไม่เป็นการเอาไปตามมาตรา 334 ผู้ที่หยิบไปจึงไม่ผิดฐานลักทรัพย์ (1376/2522)
- (2) เจ้าหนี้ยอมให้ลูกหนี้โอนทรัพย์ของลูกหนี้ให้แก่ผู้อื่น ลูกหนี้จึงไม่ผิดฐานโกงเจ้าหนี้ (411/2508)
- (3) เจ้าของบ้านยินยอมให้จำเลยเข้าไปในบ้าน การกระทำไม่เป็นบุกรุก ตามมาตรา 364 (32/2536)

ความยินยอม

- เช่น (ต่อ)
 - (4) เจ้าของทรัพย์สินยอมให้เบียดบัง ผู้เบียดบังไม่ผิดฐานลักยอก
 - (5) เจ้าของทรัพย์สินยอมให้ทำลาย ผู้ทำลายไม่ผิดฐานทำให้เสียทรัพย์
 - (6) ผู้ถูกกักขังยินยอมให้หน่วยงานเหี่ยวกักขัง ผู้กระทำไม่ผิดฐานหน่วงเหนี่ยวกักขัง
 - (7) เจ้าของความลับยินยอมให้เปิดเผยความลับ การเปิดเผยไม่ผิดมาตรา 322, 323, 324

ความยินยอม

- เช่น (ต่อ)
 - (8) โจทก์บอกข้อความและยินยอมให้จำเลยเขียนข้อความหมิ่นประมาทโจทก์ (ฎ.743/ 2564 วินิจฉัยว่า โจทก์จะฟ้องจำเลยว่าหมิ่นประมาทไม่ได้)
 - (9) ผู้ถูกกระทำยินยอม การกระทำไม่เป็นข่มขืนกระทำชำเรา ฎ.7841/2552 เมื่อผู้เสียหายยินยอม การกระทำของจำเลยที่ 1 และที่ 2 ก็ไม่เป็นความผิดมาตรา 276
 - (10) ผู้ถูกกระทำยินยอม การกระทำไม่เป็นอนาจาร ตาม มาตรา 278 (2245/ 2537)

หลักเกณฑ์การกระทำโดยป้องกัน มาตรา 68

- 1. มีภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย
- 2. ภัยอันตรายนั้นใกล้จะถึง
- 3. ผู้กระทำจำเป็นต้องกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่นให้พ้นจากภัยอันตรายนั้น
- 4. การกระทำโดยป้องกันสิทธินั้นได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ

การกระทำโดยป้องกัน

- ข้อสังเกต
 - ป้องกัน ยกเว้นความผิดเฉพาะในกรณีการกระทำครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติ (ครบโครงสร้างข้อที่1) มาแล้วเท่านั้น
 - ยกเว้นความผิดที่กระทำโดยเจตนาได้ทุกฐาน รวมถึงความผิดลหุโทษตาม ม.392 (ทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัวหรือตกใจโดยขู่เชือด) ด้วย (ฎีกาที่ 9608/2556)

หลักเกณฑ์การกระทำโดยป้องกัน มาตรา 68

- 1. มีภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย
 - 1.1 มีภัยอันตราย
 - 1.2 ภัยอันตรายนั้นเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย

หลักเกณฑ์การกระทำโดยป้องกัน มาตรา 68

- ความหมายของภัยอันตราย
 - ภัยอันตราย คือ ภัยที่เป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สินซึ่งเป็นสิทธิของบุคคล

หลักเกณฑ์การกระทำโดยป้องกัน มาตรา 68

- กรณีไม่มีภยันตราย เช่น ฎ.170/2565 ผู้ตายเมาสุราแล้วหลับ จำเลยยิงผู้ตายโดยคิดไปเองว่าผู้ตายจะตื่นมาฆ่าจำเลยกับบุตร ยังไม่มีภยันตรายที่จะอ้างป้องกันได้
- กรณีภยันตรายสิ้นสุดแล้ว ฎ.1448/2563 ถูกผู้ตายตีบลิ้น จำเลยลุกไปดึงผู้ตายออกจากรถแล้วร่วมทำร้ายผู้ตายไม่ปรากฏว่ามีภยันตรายจากผู้ตายอีก จึงไม่มีภยันตรายใกล้จะถึงอีกต่อไป ไม่เป็นป้องกันโดยชอบ

หลักเกณฑ์การกระทำโดยป้องกัน มาตรา 68

- ภยันตรายต่อชื่อเสียง เช่น
 - กรณีสามีทำร้ายชายชู้ การเป็นชู้กับภริยาถือว่าเป็นภยันตรายต่อชื่อเสียงของสามี สามียิงชู้และยิงภริยาตายขณะเห็นกำลังร่วมประเวณี สามีอ้างป้องกันได้ (ฎ.378/2479)
 - 3583/2555 จำเลยมีสิทธิป้องกันเกียรติยศชื่อเสียงมิให้ชายอื่นมาร่วมประเวณี พบภริยากับผู้ตายนอนหนุนตักและกอดจูบกันโดยยังไม่มี การร่วมประเวณี ภริยาก็ยินยอม ยังไม่มีภยันตรายอันละเมิดต่อกฎหมาย แต่เอาผิด ปกป้องผลไม้แท่ง อ้างบันดาลโทษได้

1.มีภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย

- ถ้าผู้ก่อภัยอันตรายมีอำนาจทำได้โดยชอบ ไม่เป็นการละเมิดต่อกฎหมาย
 - **427-430/ 2502** ภิภษุเอาผิดจากศิษย์วัด ศิษย์วัดขัดขึ้น ภิภษุเอาไม้ฟาดไป 1 ที (ใช้อำนาจปกครองภายในขอบเขตอันสมควร ไม่เป็นภัยอันตรายอันละเมิดต่อกฎหมาย และมีใช้ข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม) จำเลยทางภิภษุไม่เป็นป้องกัน และไม่ป็นบันดาลโทษ

1.มีภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย

- ถ้าผู้ก่อภัยอันตรายมีอำนาจทำได้โดยชอบ ไม่เป็นการละเมิดต่อกฎหมาย (ต่อ)
 - ราษฎรจับคนร้ายที่กระทำความผิดซึ่งหน้า โดยโดดถีบจำเลยไม่ให้หนีเพื่อจะจับ (อำนาจตาม ป.วิ.อ.) จำเลยซึ่งเป็นคนร้ายอ้างป้องกันต่อราษฎรมิได้ **692/ 2557**
 - ผู้ถูกจับทำร้ายตำรวจโดยอ้างป้องกันมิได้ **6884/ 2543**
 - แต่ถ้าใช้อำนาจเกินขอบเขต เป็นการละเมิดกฎหมาย เช่น ฎ.698/ 2516 ตำรวจจับรุนแรงเกินควร ใช้ปืนตีและรุมทำร้าย เป็นการจับมิชอบ จำเลยอ้างป้องกันได้

1. มีภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย

- ละเมิดต่อกฎหมาย อาจจะเป็น กฎหมายแพ่ง หรือ กฎหมายอาญา ก็ได้
 - ละเมิดกฎหมายแพ่ง เช่น การเป็นคู่ชู้กับภริยาของผู้อื่น
 - ละเมิดกฎหมายอาญา อาจเป็นการกระทำโดยเจตนาหรือประมาทก็ได้

ละเมิดกฎหมายอาญา

- ตัวอย่าง แดงขับรถด้วยความเร็วสูง รถของแดงทำท่าจะชนดำ ชาวเห็นเหตุการณ์ ชาวใช้ปืนยิงที่ยางรถยนต์ของแดง ชาวอ้างป้องกัน ถ้ารถยนต์ชนก็เป็นเรื่องการกระทำประมาท ก็ถือว่าเป็นภัยอันตรายที่เกิดจากการละเมิดกฎหมาย
- การละเมิดกฎหมายนั้น จะต้องเป็นการกระทำของบุคคล
- สัตว์หรือสิ่งของไม่อาจกระทำการอันละเมิดต่อกฎหมายได้ อย่างไรก็ตาม การกระทำของสัตว์นั้นบางกรณีบุคคลผู้เป็นเจ้าของสัตว์อาจจะถือว่าเป็นผู้ที่ละเมิดกฎหมายก็ได้ เช่น 29/2487 เจ้าของไก่ตูแลไม่ดี ปล่อยให้มากินผักของจำเลย เป็นภัยอันตรายอันละเมิดต่อกฎหมายแล้ว ใช้ไม้ฆางยิงไก่ จำเลยไม่ผิดฐานทำให้เสียทรัพย์

พิจารณา กรณียิงผู้ก่อภัยซึ่งละเมอ

- ตัวอย่าง นายแดงละเมอจะยิงนายดำ นายดำรู้อยู่แล้วว่า นายแดงละเมอ แต่ นายดำมีความจำเป็นจะต้องยิงนายแดงทันที เพราะว่า นายแดงจะยิงนายดำ อยู่แล้ว ถ้านายดำยิงนายแดง อย่างนี้ไม่ใช่เรื่องป้องกันตามมาตรา 68 เพราะว่าแม้จะมีภยันตราย แต่ภยันตรายนั่นไม่ได้เกิดจากการละเมิดกฎหมาย เนื่องจากนายแดงละเมอ แต่เป็นการกระทำโดยจำเป็น ตามมาตรา 67 (2) กล่าวคือจำเป็นเพื่อให้ตนเองพ้นภยันตราย
- แต่ถ้านายดำไม่รู้ว่านายแดงละเมอ หากนายดำยิงนายแดง นายดำต้องอ้าง ป้องกันโดยสำคัญผิด

ผู้ที่มีส่วนผิดในการก่อให้เกิดภยันตราย

- หากมีส่วนผิด มิได้ถูกกระทำฝ่ายเดียว อ้างป้องกัน มิได้
- 1665/2543 ผู้กระทำต้องถูกกระทำฝ่ายเดียว จึงได้กระทำ ไปเพื่อป้องกันตน

ผู้ที่มีส่วนผิดในการก่อให้เกิดภัยอันตราย

- 1. ผู้ที่ก่อภัยขึ้นในตอนแรก
 - จำเลยไปต่อยผู้เสียหายก่อน แล้วจึงหนี ผู้เสียหายไล่ตามไปไม่ขาดตอน จำเลยยิงผู้เสียหาย อ้างป้องกันมิได้ (2154/2519)
- 2. ผู้ที่สมัครใจเข้าวิวาทต่อสู้กัน
 - การวิวาท หมายถึง การสมัครใจเข้าต่อสู้ทำร้ายกัน (1961/2528)
 - หลัก ถ้ามีการสมัครใจเข้าวิวาทต่อสู้กัน ฝ่ายใดเพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะกระทำการโต้ตอบกลับไปโดยอ้างป้องกันมิได้ เพราะตนมีส่วนผิดในการที่สมัครใจเข้าวิวาทต่อสู้กันเสียแล้ว (4899/2560 และ 6630/2562)

ข้อสังเกต ผู้ที่มีส่วนผิดในการก่อให้เกิดภัยอันตราย

- เมื่อคู่วิวาทป้องกันมิได้ บุคคลอื่นก็อ้างป้องกันแทนมิได้ (1032/2555) และอ้างบันดาลโทสะก็มีได้ (1335/2560, 643/2562 อ้างมิได้ทั้งป้องกันและบันดาลโทสะ) และอ้างจำเป็นก็มีได้ เพราะภัยอันตรายในจำเป็นต้องมิได้เกิดขึ้นเพราะความผิดของตน
- แต่ถ้าคนป้องกันแทนไม่ทราบว่าคนที่ตนเข้าไปช่วยเป็นคู่วิวาท อาจอ้างป้องกันโดยสำคัญผิดได้
- แต่ถ้าการวิวาทขาดตอนไปแล้ว อ้างป้องกันได้ (1520/2529 และ 2508/2529) กรณีมีการหยุดวิวาท แยกออกมา ขาดตอนไปแล้ว แต่ผู้ตาย ผู้เสียหายมาก่อเหตุใหม่ ผู้เสียหายกับพวกหลายคนถือมีดยังวิ่งเข้ามาจะทำร้าย จำเลยร้องห้ามแล้วผู้เสียหายไม่ฟัง จำเลยยิงปืนใส่ อ้างป้องกันได้ ไม่ผิดพยายามฆ่าและยิงปืนโดยใช้เหตุ (ลหุโทษ)

2. ภัยอันตรายนั้นใกล้จะถึง

- หากภัยอันตรายนั้น ยังไม่ใกล้จะถึงเสียแล้ว ย่อมไม่อาจกระทำเพื่อป้องกันได้ (1983/2544)
- หากผู้ก่อภัยชักปืนออกจากเอว ถือว่าเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง
 - ตัวอย่าง หากแดงต้องการจะฆ่าดำ ถ้าแดงเล็งปืนจ้องจะยิงดำ แแดงมีความผิดฐานพยายามฆ่าดำ ถ้าดำหยิบปืนของดำขึ้นมายิงแดง ดำอาจป้องกันได้
 - แต่ถ้าการกระทำอยู่ในขั้นเตรียมฆ่า เช่น เพียงแต่ชักปืนออกมาจากเอว ถ้าดำหยิบปืนขึ้นมายิงแดง จะอาจป้องกันได้หรือไม่ หลักในเรื่องนี้คือถ้าภัยอันตรายถึงแล้วเป็นภัยอันตรายที่เกิดจากการละเมิดกฎหมาย ถ้าใกล้จะถึง ก็อาจป้องกันได้ ดังนั้น เพียงแต่ชักปืนออกจากเอว อีกฝ่ายกลัวตายไวกว่า ใช้ปืนยิงตอบโต้กลับมาอาจป้องกันได้ (เทียบ 2285/2528)

2. ภัยอันตรายนั้นใกล้จะถึง

- ช่วงเวลาในการใช้สิทธิป้องกัน
 - หลักคือ ภัยอันตรายนั้นใกล้จะถึง หรือภัยอันตรายนั้นได้มาถึงแล้ว ก่อนภัยอันตรายนั้นจะสิ้นสุดลง
 - 8345/2544 แแดงชักมีดจะแทงดำ ดำแย่งมีดมาได้ แต่แดงรูปร่างใหญ่ ดำพิการ อาจถูกแย่งมีดคืน (มีพฤติการณ์ว่า ภัยอันตรายยังไม่สิ้นสุด) ดำแทงแดงอาจป้องกันได้

2. ภัยอันตรายนั้นใกล้จะถึง

- ความผิดฐานลักทรัพย์ เจ้าของทรัพย์จะใช้สิทธิป้องกันทรัพย์ได้กรณีใดบ้าง
 - แม้การลักทรัพย์จะเป็นความผิดสำเร็จเมื่อทรัพย์เคลื่อนที่ แต่ภัยแห่งการพาทรัพย์นั้นไปยังมีอยู่ตลอดเวลาที่คนร้ายกำลังพาทรัพย์หนีไป
 - **729/2541** จำเลยทำร้ายร่างกายผู้เอาสร้อยคอของจำเลยไป เพื่อติดตามเอาสร้อยคอคืนในทันทีทันใด เป็นการป้องกัน

2. ภัยอันตรายนั้นใกล้จะถึง

- ความผิดฐานลักทรัพย์ เจ้าของทรัพย์จะใช้สิทธิป้องกันทรัพย์ได้กรณีใดบ้าง (ต่อ)
 - แต่ถ้าคนร้ายทิ้งทรัพย์ไปแล้ว สิทธิในการป้องกันก็หมดไป
 - **1250/2502** ตอนกลางคืนก่อนเกิดเหตุ ยางแผ่น 4-5 แผ่น ของจำเลยหายไป แต่ไม่รู้ว่าใครเป็นคนร้าย จำเลยจึงไปแจ้งความต่อผู้ใหญ่บ้านไว้ รุ่งเช้าจำเลยพบยางซ่อนอยู่ในป่าและดักขุมรอคอยอยู่ห่างกองยาง 10 วา นาน 3-4 ชั่วโมง ผู้ตายก็มาเอายางออกจากที่ซ่อนเดินไปได้ 3-4 วา จำเลยใช้ปืนยิงผู้ตายถึงแก่ความตาย ดังนั้นถือว่า การกระทำของจำเลยไม่เป็นการป้องกันสิทธิของตนให้พ้นจากอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายตามมาตรา 68 จำเลยจึงมีผิดฐานฆ่าคนโดยเจตนา (คดีนี้โจทก์ฟ้องแค่ 288)

2. ภยันตรายนั้นใกล้จะถึง

- ไม่จำเป็นต้องหนี หนีได้ไม่หนีไม่หมดสิทธิป้องกัน
ฎ.169/2504 ถ้ามืดเข้ามาจะฟันจำเลยในบ้าน แม้จำเลย
อาจหนีไปได้ก็ไม่มีจำเป็นต้องหนีผู้กระทำความผิด
กฎหมายออกจากบ้านตนเอง

ป้องกันล่วงหน้า

- ซิงลวดไว้มอบๆ รั้วบ้าน แล้วปล่อยกระแสไฟฟ้าไว้ เพื่อป้องกันมิให้
คนร้ายเข้ามาลักทรัพย์ ถ้ามีคนมาถูกกระแสไฟฟ้าดูด เจ้าของบ้านซึ่ง
ปล่อยกระแสไฟฟ้าไว้จะอ้างป้องกันได้หรือไม่
- ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ถ้าคนที่มาถูกกระแสไฟฟ้านั้นเป็นคนดี จำเลย
จะอ้างป้องกันไม่ได้ เช่น คนถูกไฟฟ้าดูด เป็นหลานของจำเลย
(32/2510) หรือเป็นคนที่ยื่นปัสสาวะริมรั้ว แล้วมือเอื้อมไปจับรั้ว
(1999/2511)

ป้องกันล่วงหน้า (ต่อ)

- แต่ถ้าเป็นคนร้าย อ่างป้องกันได้ เช่น ผู้ตายกับพวกเข้ามายามวิกาลในโรงเก็บของ เจตนาจะลักทรัพย์ ผู้ตายโดนไฟดูดตาย (1923/2519) แต่ถ้าชิงไว้กันทรัพย์ราคาไม่สูงมาก ไฟฟ้าแรงสูงดูดคนร้ายตาย ก็เป็นป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ (6490/2548, 191/2549, 9794/2552, 7650/2553, 3330/2562)
- หลักก็คือ “ศาลจะต้องพิจารณาเสมือนว่า ถ้าจำเลย (เจ้าของบ้าน) อยู่ในที่เกิดเหตุ ในขณะเกิดเหตุ จำเลยจะมีสิทธิกระทำร้ายเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือไม่” (32/2510)

3. ผู้กระทำจำเป็นต้องกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตน หรือของผู้อื่นให้พ้นจากภัยอันตรายนั้น

- (1.) จะต้องเป็นการกระทำโดยเจตนา (ประสงค์ต่อผล หรือ เล็งเห็นผล หรือเจตนาโดยพลาด)
- (2.) จะต้องกระทำโดยมีเจตนาพิเศษเพื่อป้องกันสิทธิ
- หากขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไป ก็จะอ้างป้องกันไม่ได้
- ข้อสังเกต การป้องกันสิทธินั้นอาจจะเป็นการป้องกันสิทธิของตนเองหรือผู้อื่นก็ได้

กรณีขาดเจตนาธรรมดา

- ตัวอย่าง แดงกำลังจะยิงดำข้างหลังดำโดยดำไม่รู้ตัว ดำหยิบปืนขึ้นมาเช็ดดูทำความสะอาด ดำไม่ระมัดระวังให้ดี ปืนของดำลั่นไปถูกแดง แดงตาย ดำอ้างป้องกันไม่ได้เพราะการกระทำของดำ ต่อแดงเป็นการกระทำโดยประมาท จะอ้างป้องกันได้จะต้องกระทำต่อผู้ก่อภัยโดยเจตนา
- **69/2529** เอาปืนมาขู่ผู้ตายแต่ทำปืนลั่นโดยประมาท อ้างป้องกันมิได้

แม้มีเจตนาธรรมดา แต่ขาดเจตนาพิเศษก็อ้างป้องกันไม่ได้

- ตัวอย่าง แดงกำลังจะยิงดำข้างหลังดำ ดำไม่รู้ตัว ขณะนั้นดำก็กำลังจะยิงขาวข้างหลังขาว ดำลั่นไกปืนยิงขาว กระสุนไม่ถูกขาวแต่พลาดไปถูกแดง แดงตาย (ดำยิงแดงตายด้วยเจตนาฆ่าโดยพลาด) ดำอ้างป้องกันไม่ได้ เพราะดำมิได้กระทำไปโดยมีเจตนาพิเศษเพื่อป้องกันสิทธิ

ป้องกันจะต้องกระทำต่อผู้ก่อภัยอันละเมิดกฎหมาย

- ตัวอย่าง แดงวิ่งไล่จะทำร้ายดำ ดำวิ่งหนีจะเข้าไปในบ้านของขาว ขาวไม่ยอมให้ดำเข้าไปในบ้านของขาว ดำจึงทำร้ายขาวและเข้าไปในบ้านของขาวได้ เป็นกรณีดำอ้างจำเป็น เพราะจะอ้างป้องกัน ดำจะต้องกระทำต่อแดงผู้ก่อภัย
- การกระทำต่อผู้ก่อภัยอาจจะกระทำต่อทรัพย์สินซึ่งผู้ก่อใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดก็ได้ เช่น แดงยุสุนัขของแดงให้มากัดดำ สุนัขของแดงเป็นทรัพย์สินของแดง ถ้าดำยิงสุนัขตาย ดำอ้างป้องกันได้
- หรือ แดงขังดำไว้ในห้อง ดำพังประตูห้องของแดง ดำอ้างป้องกันได้

ป้องกันจะต้องกระทำต่อผู้ก่อภัยอันละเมิดกฎหมาย (ต่อ)

- ทรัพย์สินซึ่งผู้ก่อภัยใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำจะเป็นกรรมสิทธิ์ของใครไม่ต้องคำนึงถึง เช่น แดงยกแจกันลายครามของขาวขึ้นจะฟาดศีรษะของดำ ดำใช้ไม้ตีแจกันแตก ดำก็อ้างป้องกันได้ แม้แจกันเป็นของขาว เพราะเป็นทรัพย์สินที่ผู้ก่อภัยใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด
- ตัวอย่าง ช้างตกมันซึ่งแดงเจ้าของดูแลไม่ดี (แดงประมาท) หลุดออกมาจากเชือกที่ผูกไว้ตรงเข้าใช้จางจะแทงดำ ดำกลัวจึงพังประตูบ้านอีกหลังหนึ่งของแดงเข้าไปหลบภัย ดำอ้างป้องกันได้ เพราะเป็นประตูบ้านของแดงผู้ก่อภัย แม้ว่าประตูบ้านนั้นจะไม่ใช่ทรัพย์สินที่ผู้ก่อภัยใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดก็ตาม
- แต่จะอ้างจำเป็น ต้องพังประตูบ้านของขาวที่เป็นบุคคลที่สาม

ป้องกันโดยพลาดไปถูกบุคคลที่สาม

- เมื่อการกระทำเป็นการป้องกันแล้ว แม้พลาดไปถูกบุคคลที่สาม ก็ถือว่าเป็นการป้องกันเช่นเดียวกัน
- หลัก ไม่พลาดอ้างป้องกันต่อผู้ก่อภัยได้ เมื่อพลาดไปถูกบุคคลที่สาม ก็อ้างป้องกันต่อบุคคลที่สามได้เช่นกัน (ฎ. 205/2516)

4. การกระทำโดยป้องกันสิทธินั้นได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ

- หมายความว่า จะเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยผู้ป้องกัน ไม่มีความผิด จะต้องเป็นการกระทำพอสมควรแก่เหตุ (มาตรา 68)
- หากเป็นการกระทำไปเกินสมควรแก่เหตุ ผู้กระทำมีความผิด แต่ศาล อาจใช้ดุลพินิจลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับการ ความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ หรืออาจใช้ดุลพินิจไม่ลงโทษผู้กระทำก็ได้ หากการกระทำที่เกินสมควรแก่เหตุ นั้นเกิดขึ้นจากความตื่นเต้น ตกใจ หรือกลัว (มาตรา 69)

การป้องกันพอสสมควรแก่เหตุ

- หมายถึงสองประการดังต่อไปนี้
 - (ก) ป้องกันภายในวิธีทางน้อยที่สุด และ
 - (ข) ป้องกันโดยได้สัดส่วนกับภัยอันตราย
- ต้องใช้หลักทั้งสองประการนี้ควบคู่กัน

ป้องกันภายในวิธีทางน้อยที่สุด

- หมายความว่า ผู้กระทำจะต้องกระทำน้อยที่สุดเท่าที่จำเป็นต้องกระทำ เพื่อป้องกันสิทธิ หากกระทำเกินกว่านั้นก็ถือว่าเกินสมควรแก่เหตุ
 - **555/2530** จำเลยทำเพื่อช่วยบุตรที่ถูกขูดคร่าออกจากบ้าน เข้าห้ามแล้วก็ถูกทำร้าย จำเลยไม่มีทางเลือกอื่นจึงใช้ปืนยิง เป็นป้องกันโดยชอบ
 - **5400/2531** ผู้ตายเตะต๋อยและใช้ขวดตี แต่ผู้ตายเมาและอายุมาก จำเลยไม่จำเป็นต้องต้องใช้ขวดตีรุนแรงจนผู้ตายถึงแก่ความตาย เป็นป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ (**7899/2556** วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

การป้องกันจะต้องได้สัดส่วนกับอันตราย

- ต้องพิจารณาเป็นเรื่องๆ ไป เช่น
 - ผู้ก่อภัยใช้ไม้จะทำร้าย ผู้จะถูกทำร้ายใช้ปืนยิงย่อมเกินสัดส่วน (873/2521)
 - ผู้ตายใช้มีดดาบยาวประมาณ 1 ช่วงแขนทำร้ายจำเลยก่อน จำเลยใช้กรรไกรยาวประมาณ 1 คืบ แทะทำร้ายผู้ตาย เป็นการป้องกันพอสมควรแก่เหตุ (3528/2559)
 - ผู้ก่อภัยไม่มีอาวุธ จำเลยมีมีดแทงผู้ก่อภัย เป็นการป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ (7422/2562, 2818/2563)
 - 5459/2564 ผู้เสียหายใช้มีดจี้ทำร้ายจำเลย จำเลยยับยั้ง 1 นัด เป็นป้องกันโดยชอบ แม้ยิงแล้วพลาดไปถูกคนอื่นก็ไม่ใช่ความผิด (อ้างป้องกันแล้วพลาดได้)

ข้อสังเกตเกี่ยวกับสัดส่วนในการป้องกัน

- กรณีที่ผลในบันปลายการกระทำโดยป้องกันเกิดขึ้นนอกเหนือเจตนา เช่น ความตายตามมาตรา 290 หรืออันตรายสาหัสตาม 297 การวินิจฉัยในเรื่องสัดส่วน ให้นำอันตรายที่ผู้ก่อภัยก่อให้เกิดขึ้นและการกระทำของผู้ป้องกันมาเปรียบเทียบกัน โดยจะต้องไม่นำผลในบันปลายที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากเจตนาของผู้ป้องกันมาคำนึง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1646/2514, 10497/2553, 1010/2510, 337/2559) แม้ชก ตีเพียงครั้งเดียว แต่ผลคือตาย ตาบอด ก็ยังเป็นพอสมควรแก่เหตุ มิได้เจตนาจะทำให้ตาบอด

การป้องกันทรัพย์

- **1923/2519** จำเลยมีสิทธิทำร้ายผู้ตายกับพวกเพื่อป้องกันทรัพย์สินของจำเลยได้ (**6490/2548** ตัดสินทำนองเดียวกัน)
- แต่ถ้าเจ้าทรัพย์ทำร้ายคนร้ายได้รับอันตรายสาหัสโดยมีเจตนาให้ได้รับอันตรายสาหัส ถือว่าเกินสมควรแก่เหตุ อันเป็นความผิด ม.297
- **729/2541** จำเลยใช้อาวุธมีดแย่งเอาสร้อยคอคั่นจากผู้เสียหายที่ไม่มีอาวุธ เป็นเกินสมควรแก่เหตุ
- **1908/2494** เจ้าทรัพย์ใช้มีดแทงคนร้ายลักทรัพย์ตาย แม้จะแทงเพียงทีเดียว เจ้าทรัพย์ก็ผิด มาตรา **290** ถือว่าเกินสมควรแก่เหตุ

การป้องกันทรัพย์ (ต่อ)

- หากใช้ปืนยิงคนร้ายโดยมีเจตนาฆ่าคนร้ายที่มาลักทรัพย์ คนร้ายตาย ถือว่าเกินสมควรแก่เหตุ (**405/2490, 1343/2495**) แต่ถ้าคนร้ายมีปืนและหันปืนมาทางผู้ป้องกัน ผู้ป้องกันยิงคนร้ายตาย พอสมควรแก่เหตุ (**943/2508**)
- แม้ความจริงคนร้ายไม่มีอาวุธ แต่คนร้ายที่มาลักทรัพย์กระทำโดยมีพฤติการณ์และในเวลาที่น่าเชื่อได้ว่ามีอาวุธ เจ้าทรัพย์ยิงคนร้ายตาย พอสมควรแก่เหตุ (**729/2508**)

การป้องกันเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน

- ถ้อยคำตาม มาตรา 69 นอกจากเกินสมควรแก่เหตุแล้วยังมีกรณีเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน
- ศาสตราจารย์จิติ ดิสงฆ์ อธิบายไว้ว่า หมายความว่า การกระทำโดยมีเจตนาพิเศษเพื่อป้องกันสิทธิต่อภยันตรายที่ยังอยู่ห่างไกล หรือต่อภยันตรายที่ผ่านพ้นไปแล้ว
- หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 782/2520 ท่านอ.จิติ ยกตัวอย่าง เช่น “ยังไม่ทันถึงขั้นจำต้องป้องกัน ก็ยิง หรือเลยขั้นที่จำต้องป้องกันแล้ว ก็ยิงยิง”

การป้องกันเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน

- ข้อสังเกต โดยหลักป้องกันต้องกระทำต่อภยันตรายที่ใกล้จะถึง รวมทั้งภยันตรายที่เกิดขึ้นอยู่ แต่บางกรณีภยันตรายที่ยังอยู่ห่างไกลหรือผ่านพ้นไปแล้ว เป็นกรณีการป้องกันเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน มาตรา 69 ได้
- ฎ.170/2565 ต้องมีภัย/ภยันตรายเกิดขึ้นแล้ว เพียงแต่ยังไม่ใกล้จะถึง มิใช่ยังไม่มีภัย ถ้าไม่มีภัย/ภยันตรายเลย ก็ไม่อาจอ้างการป้องกันเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกันได้ (คืออ้างมิได้ทั้ง 68 และ 69)

การป้องกันเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน

- ภัย/ ภัยอันตรายยังอยู่ห่างไกล เช่น **3883/ 2543** ผู้ตายจะใช้มีดทำร้ายจำเลย แต่ไม่มีการกระทำใดให้เห็นชัดว่าได้ลงมือใช้อาวุธทำร้ายจำเลย จำเลยยิง เป็นการป้องกันเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน (มีภัยแล้วแต่ภัยยังไม่ใกล้จะถึง)

การป้องกันเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน

- ภัยผ่านพ้นไปแล้ว
 - มีฎีกาวินิจฉัยว่าเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน ตามมาตรา **69** เช่น **1542/ 2509** ผู้ตายยิงจำเลยไม่ถูก ผู้ตายหนีไป **12** วา จำเลยยิงผู้ตายจากด้านหลัง, **2066/ 2533** ผู้ตายวิ่งออกมาแล้ว จำเลยตามมาต่อเนื่อง กระชั้นชิด จำเลยแทงผู้ตายขณะผู้ตายหมดโอกาสทำร้ายจำเลยแล้ว, **7941/ 2551** เข้าแย่งอาวุธปืน ปืนหล่น จำเลยแย่งปืนจากผู้ตายได้แล้วยิงผู้ตาย **2** นัด, **1062/ 2563** ผู้ตายถูกต่อยจนบาดเจ็บไม่อยู่ในสภาพที่สู้ได้แล้ว แต่จำเลยกลับใช้มีดแทงผู้ตายเพิ่ม ผิด **288** ประกอบ **69**

การป้องกันเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน

- ภัยผ่านพ้นไปแล้ว (ต่อ)
 - แต่มีฎีกาวินิจฉัยว่าไม่เป็นป้องกัน เช่น 6279/2562 จำเลยมิได้ยิงตอบโต้ทันที แต่ยิงขณะกลุ่มวัยรุ่นออกจากบริเวณงานและห่างจำเลยไป 15 เมตร ขณะนั้นภัยอันตรายหมดสิ้นไปแล้ว ไม่เป็นการป้องกันเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน (ไม่มีข้อเท็จจริงหรือประเด็นเรื่องจำเลยถูกข่มเหง อันอาจเป็นบันดลโทษะ), 4165/2561 ผู้ตายถูกแทงล้มลงคว่ำหน้าแล้ว และโจทก์ร่วมก็ไม่มีมีดในมือแล้ว ภัยอันตรายสิ้นไปแล้ว จำเลยแทงผู้ตายด้านหลัง ไม่เป็นการป้องกันพอสมควรแก่เหตุ (และไม่เป็นเกินสมควรแก่เหตุ หรือเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกันด้วย)

การป้องกันเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน

- แม้ภัยผ่านพ้นไปแล้ว มีฎีกาจำนวนมากวินิจฉัยว่า อ้างป้องกันมิได้ ก็อาจอ้าง บันดลโทษะได้ เช่น 6494/2552 ผู้เสียหายก่อเหตุก่อนแล้ววิ่งหนี ภัยอันตราย ไม่มีแล้ว จำเลยยังไม่ใช้ป้องกันโดยชอบ แต่เป็นบันดลโทษะ, 4895/2561 ภัยอันตรายผ่านพ้นไปแล้ว อ้างป้องกันมิได้ แต่ถูกข่มเหงอย่างร้ายแรง ยิงคืน ขณะมีโทษอยู่ เป็นบันดลโทษะ (และมีใช้เป็นกรรมเดียวผิดกฎหมายหลาย บทโดยเป็นทั้งป้องกันและบันดลโทษะ), 6827-6828/2561 โจทก์ร่วมหนี จากที่เกิดเหตุแล้ว จำเลยทั้งสองตามไปใช้มีดฟัน อ้างป้องกันมิได้ แต่เป็น บันดลโทษะ